

SIVILOMBUDET

OSLO POLITIDISTRIKT
Postboks 2093 Vika
0125 OSLO

Vår referanse
2022/1285

Deres referanse

Vår saksbehandler
Silje Sønsterudbråten

Dato
13.05.2022

Svar på Oslo politidistrikts oppfølging av Sivilombudets besøk 11.–12. mai 2021

Vi viser til orientering fra Oslo politidistrikt 1. mars 2022 om oppfølgingen av Sivilombudets besøk, 11.–12. mai 2021.

Sivilombudet ser positivt på at politidistriktet har avholdt møte med Politidirektoratet for å diskutere temaer i rapporten og slik har bidratt til å løfte utfordringer som også gjelder øvrige politidistrikt.

I tillegg til besøket til Oslo politidistrikt hentet Sivilombudet inn dokumentasjon fra de andre elleve politidistriktene om deres bruk av arrest overfor barn. På bakgrunn av dette ble det bedt om redegjørelse fra Justisdepartementet om behov for nasjonale tiltak.¹ Enkelte av oppfølgingspunktene adresseres derfor direkte til overordnet myndighet.

Anbefalingene som gjaldt helse er fulgt opp med Oslo legevakt.

1. Iverksatte endringer

Politidistriktets redegjørelse viser at det i etterkant av besøket er igangsatt flere interne prosesser og flere tiltak er allerede iverksatt.

Presisering av vilkår for pågrepelse i pågripelsesbeslutning

Vi er kjent med at Riksadvokaten som følge av vår undersøkelse har kommet med retningslinjer som skal sikre at påtalemyndighetens konkrete begrunnelse av hvorfor pågrepelse av mindreårige er «særlig påkrevd» og forholdsmessig, skal fremgå av selve pågripelsesbeslutningen.² Sivilombudet merker seg at dette nå er nedfelt i retningslinjer for Oslo politidistrikt.

¹ Sivilombudet. 2022. «Sivilombudet funn om barn i politiarrest - behov for nasjonale tiltak» (Brev sendt 14.12.2021).

² Riksadvokaten. 2022. «Nye retningslinjer for begrunnelse i pågripelsesbeslutninger som gjelder barn» (Brev av 11.02.2022).

Tilkalling av forsvarer etter arbeidstid

Sivilombudet ser positivt på at Oslo tingrett og Ringerike, Asker og Bærum tingrett den 27. januar i år, etter anmodning fra Oslo politidistrikt, har besluttet å gi påtalemyndigheten myndighet til å tilkalle forsvarer etter straffeprosessloven § 100 annet ledd ("særlige grunner") utenfor tingrettens arbeidstid. Det vises i svarbrev til at dette er særlig relevant i alvorlige saker, der avhør tas samme kveld som pågripelsen og den mindreårige ikke forventes å sitte pågrepet ut over 12 timer. Dette vil kunne bidra til å redusere behovet for å holde mindreårige i arrest over natta.

Nye rutiner og informasjonsskriv for mindreårige i arrest

Oslo politidistrikt beskriver i svarbrevet at det er utarbeidet ny rutinebeskrivelse om mindreårige i arrest. Den nye rutinebeskrivelsen skal inneholde en rekke presiseringer som følger opp Sivilombudets anbefalinger.

Sivilombudet ber om å få oversendt den nye rutinebeskrivelsen.

I svarbrevet vises det til to nye informasjonsskriv tilpasset mindreårige: et om barnevernvaktas tilbud og et informasjonsskriv som deles ut ved løslatelse.

Sivilombudet ber om kopi av disse.

Videre oppgis det at nye brosjyrer om rettigheter i arrest og arrestens rutiner er under arbeid.

Sivilombudet ber om å få oversendt kopier når disse ferdigstilles.

Vi har også blitt orientert om at Politidirektoratet vil utarbeide informasjonsmaterieil til bruk i politiarrester som er tilpasset barns alder og modenhet, samt en veileder for politiet om møter med barn.³ Sivilombudet vil i dialog med Justis- og beredskapsdepartementet holde seg orientert om dette arbeidet og legger til grunn at eventuelle endringer også vil reflekteres i skriftlig informasjon som gis mindreårige i Oslo politidistrikt.

2. Oppfølgingspunkter

Brevet fra Oslo politidistrikt inneholder enkelte punkter vi ser behov for å kommentere ytterligere.

Barnevennlige arrestlokaler

Sivilombudet merker seg at det i svarbrevet beskrives et venterom «forbeholdt mindreårige, innredet med sofa, hvilestoler som gir en lunere atmosfære enn et ordinært kontor». Under vårt besøk ble dette rommet beskrevet som et venterom for tolker, advokater, foreldre og

³ Justis- og beredskapsdepartementet. 2022. «Sivilombudets besøk til Oslo politidistrikt 11052021-12052021 - besøksrapport» (Brev av 11.03.2022)

mindreårige som skulle løslates. Det kom ikke frem at dette rommet ble brukt som et alternativ til celle for mindreårige.

Sivilombudet ser positivt på en utvidet bruk av det omtalte venterommet for å unngå å plassere barn på celle, og understreker i den forbindelse viktigheten av at det dokumenteres i arrestjournal hvor den mindreårige har oppholdt seg.

Justis- og beredskapsdepartementet viser i brev til ombudet til at politidirektoratet skal gå i dialog med Oslo politidistrikt for å finne løsninger i deres lokaler, på bakgrunn av det høye antallet mindreårige i arrest her.⁴ Sivilombudet har bedt departementet om å bli orientert om resultatet av denne dialogen.

Mulighet til samvær med voksne til enhver tid

Oslo politidistrikt viser i sitt svarbrev til arrestinstruksen krav om at mindreårige til enhver tid har krav på samvær med arrestpersonell eller personell fra helse- og omsorgstjenesten eller barnevernet.

Det redegjøres for at dette kravet er oppfylt ved at alle mindreårige som plasseres på celle tilbys en samtale med barnevernsvakta og at det alltid er «mulighet for dialog gjennom calling-anlegg eller med arrestforvarer som går inspeksjonsrunde hver halve eller hele time».

Sivilombudet understreker at barn bør få tilstrekkelig meningsfull menneskelig kontakt og sansemessige stimuli.⁵ For at kontakten skal anses som meningsfull, bør den være empatisk og foregå ansikt til ansikt. Kommunikasjonen bør ikke ha en kortvarig og tilfeldig karakter, eller skje som et ledd i utførelse av andre oppgaver, slik som utdeling av mat eller inspeksjonsrunder.⁶ Kommunikasjon over et calling-anlegg utgjør ikke meningsfull menneskelig kontakt.

Oslo politidistrikt skriver videre at politidistriktet «det siste halve året har hatt en økt bevisstgjøring på instruksens krav», og at ønske om samtale eller voksenkontakt «ikke skal avvises grunnet ressurs hensyn». Det understrekes videre at dersom en mindreårig «gir uttrykk for at han/ hun ikke vil være alene, gis det tilbud om åpen dør med arrestforvarer til stede eller tilbud om samtale».

Sivilombudet ser positivt på at politidistriktet har arbeidet med å øke kunnskapen blant de ansatte om arrestinstruksens punkt 5. Samtidig understreker vi at det ikke bør være barnets ansvar å etterspørre kontakt. Meningsfull menneskelig voksenkontakt og samvær bør aktivt tilbys.

⁴ Justis- og beredskapsdepartementet. 2022. «Sivilombudets besøk til Oslo politidistrikt 11052021-12052021 - besøksrapport» (Brev av 11.03.2022)

⁵ FNs Havanaregler, regel 32 og FNs barnekomité, Generell kommentar nr. 24, avsnitt 95, bokstav b.

⁶ Se Essex Paper 3, Initial Guidance on the interpretation and implementation of the UN Nelson Mandela Rules, utarbeidet av en ekspertgruppe organisert av Penal Reform International og Essex Human Rights Centre 7.– 8. april 2016, s. 88–89.

Under besøket var det Sivilombudets inntrykk at åpen celledør i svært liten grad ble benyttet som et tiltak for å dempe belastningen ved å sitte i arrest. Ombudet ser positivt på en økt bruk av åpen celledør med tilstedeværelse med arrestforvarer og minner om at dette skal dokumenteres i arrestjournal.

Føring av arrestjournal

I sitt svarbrev legger Oslo politidistrikt til grunn at politidistriktet fører arrestjournal i tråd med arrestinstruksens krav.

Den sentrale arrestinstruksen punkt 4 og 5 angir særskilte krav til føring av arrest for mindreårige. Vaksjefen skal sikre at alle relevante opplysninger om oppholdet i arresten journalføres på en klar og tydelig måte, og at det skal framkomme hvilke vurderinger som er gjort og hvilket grunnlag beslutninger bygger på. Dette gjelder særlig for de vurderinger om tilrettelegging som er gjort.

Som vi viser til i besøksrapporten, viste vår gjennomgang av arrestjournaler i forbindelse med besøket, at journalføringen var mangelfull. Selv om journalføringen i noen grad ga et bilde av hvilke tiltak som ble iverksatt, ga de fleste arrestjournalene ingen nærmere redegjørelse for hvilke begrunnelser og vurderinger som var gjort. For eksempel var endring i tilsynsfrekvens notert, men flere journaler manglet vurderinger og begrunnelser for disse endringene og for tilsynshyppigheten.⁷ Vurderinger og begrunnelser av hvorfor den mindreårige satt på glattcelle bar preg av standardiserte fraser. I enkelte tilfeller var ingen vurderinger av alternativer til celle loggført.⁸ Det var heller ikke mulig å se hvordan tilsyn ble gjennomført, om arrestforvareren hadde vært inne på cellen eller om tilsyn ble gjort gjennom inspeksjonsluke, hva som ble observert, hvilke vurderinger som ble gjort eller hvilke tiltak som ble vurdert som nødvendige eller ikke nødvendige.⁹ Flere aktivitetslogger bar preg av klipp og lim.

Arrestinstruksen presiserer at «alle relevante opplysninger knyttet til den enkelte arrestantens opphold i arresten journalføres på en klar og tydelig måte». Opplysningene skal «være tilstrekkelig utfyllende og detaljerte til å gi en riktig beskrivelse av en arrestant eller situasjon».¹⁰ Samlet fant vi at det var mangelfullt dokumentert hvordan tilsyn ble gjennomført.

Oslo politidistrikt påpeker i sitt svarbrev svakheter ved de tekniske løsningene for arrestjournal og viser til risikoen for at viktig informasjon kan «forsvinne» i mindre viktig informasjon dersom dokumentasjonsmengden blir for stor.

⁷ Sivilombudet (2021) *Barn i arrest. Besøk til Oslo politidistrikt og begrenset undersøkelse av landets politidistrikter*. Side 26

⁸ Sivilombudet (2021) *Barn i arrest. Besøk til Oslo politidistrikt og begrenset undersøkelse av landets politidistrikter*. Side 21

⁹ Sivilombudet (2021) *Barn i arrest. Besøk til Oslo politidistrikt og begrenset undersøkelse av landets politidistrikter*. Side 27

¹⁰ Arrestinstruksen, kapittel 4 Generell krav til føring av arrestjournal, fjerde avsnitt.

Sivilombudet understreker at barn har en høyere risiko for å ta skade av frihetsberøvelse enn voksne.¹¹ Barns særlige sårbarhet er bakgrunnen for at FNs barnekonvensjon slår fast at frihetsberøvelse av barn kun skal skje som en siste utvei og for et kortest mulig tidsrom.¹² Svak eller manglende dokumentasjon svekker rettssikkerheten til mindreårige og hindrer en effektiv evaluering i ettertid.

Sivilombudet ber om å få oversendt kopi av alle arrestjournaler (inkl. aktivitetslogg) for alle mindreårige innsatt i arrest i perioden 01.01.22-31.03.22.

Informasjon om sladding av kamera under kroppsvisitasjon

Sivilombudet merker seg at Oslo politidistrikt «vil vurdere» å informere arrestanter om at kamera er sladdet for å sikre størst mulig grad av verdighet under visitasjon.

Sivilombudet kan ikke se noen grunn til ikke å informere arrestanter om dette. Sivilombudet understreker igjen at en full kroppsvisitasjon er et stort inngrep i et barns personlige integritet. Det kan forsterke opplevelsen av inngrep når man opplever at kroppsvisitasjonen blir videoovervåket. Det vil kunne bidra til å begrense opplevelsen av krenkelse å bli informert om at videokameraet (som er lett synlig i cellen) er sladdet under kroppsvisitasjonen.

I brevet oppgir politidistriktet at det vurderes å informere gjennom oppslag på veggen. Sivilombudet understreker at arrestantene bør informeres om sladdingen av videoovervåkingen under kroppsvisitasjon på en slik måte at det er sikkert at arrestanten har forstått at kroppsvisitasjonen ikke videoovervåkes.

Sivilombudet ber om å bli orientert om Oslo politidistrikts oppfølging av denne anbefalingen.

Sivilombudet ber om en skriftlig tilbakemelding fra Oslo politidistrikt innen 3. juni 2022.

For sivilombudet

Helga Fastrup Ervik
avdelingssjef

Silje Sønsterudbråten
seniorrådgiver

¹¹ Sivilombudet (2021) *Barn i arrest. Besøk til Oslo politidistrikt og begrenset undersøkelse av landets politidistrikter*. Kapittel 3 Barns sårbarhet og rettigheter.

¹² FNs barnekonvensjon artikkel 37 bokstav b). Se også EMDs dommer i Nart mot Tyrkia, klagenr. 20817/04, 6. mai 2008, avsnittene 31-33; Korneykova mot Ukraina, klagenr. 39884/05, 19. januar 2012, avsnitt 44; Agit Demir mot Tyrkia, klagenr. 36475/10, 27. februar 2018, avsnitt 32. Se også Havanareglene, regel 17, Beijing-reglene, regel 13 nr. 1 og 19 nr. 1.

Dette brevet er godkjent etter gjeldende interne rutiner, og har derfor ikke håndskrevet underskrift.

Kopi til:

JUSTIS- OG BEREDSKAPSDEPARTEMENTET
OSLO POLITIDISTRIKT

Postboks 8005 Dep.
Postboks 2093 Vika

0030 OSLO
0125 OSLO